

Protocol

Meer- hoogbegaafdheid

Inleiding

Elk kind heeft recht op onderwijs op zijn of haar niveau, oftewel onderwijs dat is afgestemd op de onderwijsbehoeften van het kind. Ook hoogbegaafde kinderen hebben hier recht op. Dit protocol beschrijft de signalering, diagnosticering en begeleiding van (hoog)begaafde kinderen. Middels dit protocol willen we onze afspraken vastleggen en borgen. Daarnaast willen we ouders informeren over onze manier van werken. Het protocol is een leidraad. Ieder kind is anders, iedere situatie is anders. Steeds zullen we zorgvuldig afwegen hoe te handelen bij dit kind in deze situatie. Bij het schrijven van dit protocol is gebruik gemaakt van Sidi3: "Protocol voor signalering en diagnosticering van intelligente en (hoog)begaafde kinderen in het primair onderwijs".

1. Begripsbepaling

Op de Willinkschool maken wij onderscheid tussen de volgende groepen begaafde kinderen:

- Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Dit zijn de kleuters die, wanneer ze net op school komen, opvallen door hun manier van praten en werken. Ook hebben deze kinderen vaak een bijzondere interesse (bv. sterren en planeten).

Vanaf groep 3 kunnen we de kinderen makkelijker testen d.m.v. methodegebonden toetsen en methode onafhankelijke toetsen. Een voorsprong wordt dan zichtbaarder en een meer stabiele factor in de ontwikkeling van het kind. We onderscheiden dan:

- De meerbegaafde kinderen. Deze kinderen scoren bij een intelligentietest tussen de 120 en 130. Het kan dat deze kinderen op een bepaald gebied uitblinken, maar niet over de gehele linie zeer hoog scoren.
- De hoogbegaafde kinderen. Deze kinderen behalen bij een intelligentietest voor de verschillende onderdelen een score van 130 of meer. Indien deze leerlingen een hoge motivatie vertonen voor leren en blijk geven van creatief denken en creatief gedrag spreken we van hoogbegaafdheid.

Er bestaat geen eenduidige definitie van hoogbegaafdheid. Het meest gebruikte model om hoogbegaafdheid te omschrijven is het Triadisch model van Renzulli en Mönks (Drent 2004). Deze omschrijving gaat ervan uit dat een hoogbegaafde leerling moet beschikken over de volgende persoonskenmerken:

- Hoge intellectuele vermogens: hiervoor wordt doorgaans een IQ van 130 of hoger gehanteerd.
- Taakgerichtheid en volharding (motivatie): doorzettingsvermogen om een taak te volbrengen.
- Creatief vermogen: hiermee wordt bedoeld het creatief zijn in het oplossen van problemen.

Betts en Neihart (zie bijlage 1) hebben een indeling gemaakt bestaande uit zes profielen van hoogbegaafde kinderen. In welk profiel de hoogbegaafde leerling terecht zal komen is afhankelijk van de manier waarop het kind zich in zijn omgeving ontwikkelt.

1. Succesvolle leerling: dit zijn de leerlingen die snel herkend worden als hoogbegaafde leerlingen. Ze presteren goed bij toetsen en testen. Ze proberen te voldoen aan de verwachtingen van de volwassenen. Ze zijn sterk afhankelijk van bevestiging. Perfectionisme is voor deze leerlingen een reëel gevaar als ze intellectueel niet voldoende worden uitgedaagd.
2. Uitdagende leerling: deze leerlingen worden vaak niet als hoogbegaafd herkend. Ze stellen regels ter discussie, lijken obstinaat, tactloos en sarcastisch. Ze hebben problemen met hun zelfbeeld. Omdat hun talent niet herkend wordt, wat frustraties oproept. Door hun humor en spontaniteit kunnen ze best populair zijn in de groep, ook al verstoren ze de les.
3. Onderduikende leerling: deze kinderen verbergen hun begaafdheid om bij de groep te horen. Dit profiel komt vaker bij meisjes voor. De onderduikende leerling is vaak onzeker en bang en heeft intellectuele interesses verloren.
4. Drop-out: Deze leerlingen hebben gevoelsmatig geen binding met het schoolsysteem. Ze zijn boos op volwassenen, zichzelf en het systeem. Vaak vertonen ze depressief en teruggetrokken gedrag. Hun zelfbeeld is laag en hun gedrag negatief. Deze leerlingen worden vaak pas laat als hoogbegaafd geïdentificeerd.
5. Dubbel gelabelde leerling: deze leerlingen hebben een leer- en/ of gedragsprobleem. Hun hoogbegaafdheid wordt vaak niet onderkend.
6. Zelfstandige leerling: deze leerlingen hebben een goed zelfbeeld en zijn in staat risico's te nemen. Ze zijn zelfstandig en zelfsturend.

2. Signalering

Om meer- en hoogbegaafdheid te signaleren maken wij gebruik van de SIDI-3 (protocol voor signalering en diagnosticering van intelligente en (hoog)begaafde kinderen in het primair onderwijs).

Signalering bij aanmelding:

1. Voor de wenperiode is er een kennismakingsgesprek tussen leerkracht en ouders. Tijdens dit gesprek krijgen de ouders de 'lijst bij aanmelding'. Deze vullen ze thuis in. Ook wordt aan ouders gevraagd hun kind een menstekening te laten maken. De tekening en het ingevulde formulier nemen ze mee naar school als hun kind gaat wennen.
2. De leerkracht bekijkt de overdrachtsgegevens van peuterspeelzaal of kinderdagverblijf.
3. N.a.v. de lijst bij aanmelding, informatie van peuterspeelzaal of kinderdagverblijf en de score van de menstekening vult de leerkracht resultaatoverzicht in voor de leerling.
4. Wanneer er een sterk signaal is voor een ontwikkelingsvoorsprong wordt het kind besproken met de intern begeleider. Tijdens dit gesprek wordt besloten of er wordt overgegaan tot de fase diagnosticeren.
5. De resultaten 'aanmelding' worden bewaard in het dossier. Wanneer er een sterk signaal is voor een ontwikkelingsvoorsprong wordt er een aantekening gemaakt in Dotcom.

Verdere signalering:

1. In oktober wordt voor alle kinderen de signaleringslijst 'jaarlijkse signalering 1-2' ingevuld. Daarnaast maken de kinderen van groep 1 en 2 een menstekening. De leerkracht verwerkt de resultaten. Wanneer er een sterk signaal is voor een ontwikkelingsvoorsprong wordt er overgegaan naar de fase diagnostiek.
2. In oktober wordt voor de kinderen van groep 4 en 6 de 'jaarlijkse signaleringslijst' ingevuld. Wanneer er sterke signalen zijn van hoogbegaafdheid wordt het kind besproken met de intern begeleider. Tijdens dit gesprek wordt besloten of er wordt overgegaan tot de fase diagnostiek. Voor kinderen die al eerder gediagnosticeerd zijn wordt de lijst niet ingevuld.
3. Wanneer ouders aangeven dat hun kind mogelijk hoogbegaafd is, wordt de signaleringslijst door de leerkracht ingevuld.
4. In groep 3 t/m 8 worden in februari/maart alle kinderen besproken door leerkracht en intern begeleider tijdens de groepsbesprekingen. Er wordt dan gekeken naar leerprestaties. Per kind wordt bekeken of het verstandig is om door te toetsen met de Citotoetsen van het leerlingvolgsysteem.
5. Wanneer er op een ander moment dan de vaste momenten vermoedens van hoogbegaafdheid zijn, vult de leerkracht voor dat kind de jaarlijkse signaleringslijst in.
6. Onderpresteerder: Bij vermoedens van onderpresteren wordt de signaleringslijst onderpresteren ingevuld.
7. De signaleringslijsten worden digitaal per groep bewaard. Wanneer er een sterk signaal is voor een ontwikkelingsvoorsprong wordt er een aantekening gemaakt in Dotcom.

3. Diagnosticering

Wanneer er sterke signalen zijn voor hoogbegaafdheid n.a.v. de signaleringsfase wordt het kind besproken met de intern begeleider. Er wordt zorgvuldig overwogen of er overgegaan wordt tot de diagnosefase. In de diagnosefase worden de volgende stappen gevolgd:

1. Ouders vullen thuis de oudervragenlijst in.
2. De leerkracht vult de observatielijst in en op basis daarvan de diagnosegrafiek.
3. Kinderen die kunnen lezen en schrijven vullen de leerlingvragenlijst in.
4. De toetsgegevens worden zorgvuldig bekeken. Per kind wordt afgewogen of er doorgetoetst gaat worden met de Citotoetsen van het leerlingvolgsysteem, en bij welke vakken. Doortoetsen moet een meerwaarde hebben. Kinderen uit groep 1 en 2 kunnen worden doorgetoetst bij rekenen en taal. Kinderen van groep 3 t/m 8 kunnen worden doorgetoetst bij technisch lezen, spelling, begrijpend lezen en rekenen. Er wordt doorgetoetst tot er een gemiddelde score behaald wordt (II of III). In groep 6 t/m 8 maken kinderen in principe (opnieuw) de toets die hoort bij het leerjaar i.v.m. het uitstroomprofiel naar de middelbare school.
5. Er volgt een gesprek met ouders n.a.v. bovenstaande resultaten. Wanneer ouders en leerkracht een zelfde beeld hebben, wordt er een plan van aanpak besproken. Wanneer er in onvoldoende mate een goed beeld is van het kind of er een meningsverschil is met de ouders wordt een externe deskundige ingeschakeld. Wanneer er twijfel bestaat bij school wordt de externe deskundige door school ingehuurd en betaald. De school werkt dan samen met de Opvoedpoli. Wanneer er bij school geen twijfel is, maar bij ouders wel, kunnen ouders zelf een extern deskundige inschakelen. Het onderzoek wordt in dit geval betaald door de ouders. Ook wanneer ouders zelf een deskundige inschakelen hebben wij voorkeur voor de Opvoedpoli. Wanneer ouders kiezen voor een andere externe deskundige gaan wij er vanuit dat het onderzoek uitgevoerd wordt door een GZ-psycholoog.
6. Wanneer er gedacht wordt aan versnellen, wordt de versnellingswenselijkheidlijst ingevuld (VWL).
7. De ingevulde formulieren worden digitaal per groep bewaard.

4. Begeleiding

Wanneer de fases van signalering en diagnosticering doorlopen zijn en hieruit blijkt dat een kind meer uitdaging nodig heeft wordt overgegaan tot de fase van begeleiding.

Doelstellingen bij begeleiding

- Het bieden van cognitieve uitdaging waardoor het kind zich blijft ontwikkelen.
- Het aanleren en toepassen van werk- en leerstrategieën.
- Het om leren gaan met faalervaringen.
- Leren doorzetten.

Om deze doelstellingen te bereiken zijn er 3 mogelijkheden:

- Compacten: de basisstof wordt compact aangeboden.
- Verrijken en verdiepen: naast de basisstof krijgt de leerling andere stof aangeboden (verrijken) of wordt bestaande stof extra uitgediept (verdiepen).
- Versnellen: het kind slaat een groep over.

Bij het compacten en verrijken volgen wij drie leerlijnen:

Leerlijn 1: Compacten en verrijken. Leerlijn 1 is voor kinderen met een I-score bij de Cito LVS rekenen en begrijpend lezen. Bij een half jaar doortoetsen wordt een II-score gehaald bij Cito LVS rekenen en/of begrijpend lezen.

Leerlijn 1+: Stevig compacten en verrijken. Leerlijn 1+ is voor kinderen met een I-score bij de Cito LVS rekenen en begrijpend lezen. Bij een half jaar doortoetsen wordt opnieuw een I-score gehaald bij Cito LVS rekenen en begrijpend lezen. Bij een jaar doortoetsen wordt een II of III score gehaald bij Cito LVS rekenen en/of begrijpend lezen.

Leerlijn 1++: Extra compacten en verrijken op hoger niveau. Leerlijn 1++ is voor kinderen met een I-score bij de Cito LVS rekenen en begrijpend lezen. Bij een jaar doortoetsen wordt opnieuw een I-score gehaald bij Cito LVS rekenen en begrijpend lezen.

Compacten

Ook begaafde kinderen hebben instructie en oefening van basisstof nodig. Ze hebben wel minder instructie en minder oefening nodig. Om de kinderen de kans te geven verrijkende leerstof te verwerken zal het basisprogramma compact aangeboden worden. De afspraken op de Willinkschool over het compacten:

Rekenen (groep 3 t/m 8)

De kinderen in leerlijn 1 volgen de compacte leerlijn. Voor de compacte leerlijn gebruikt het kind het routeboekje van 'Onderwijs Maak je Samen'. In de compacte leerlijn is opgenomen dat de kinderen instructies alleen meedoen bij nieuwe leerstof, en dat ze alleen oefenen dat wat nodig is. De kinderen in leerlijn 1+ en leerlijn 1++ maken vooraf aan een blok de bloktoets. Op basis van deze toets wordt bepaald of een kind de compacte leerlijn rekenen voor dat blok volgt, of alleen de rekenweektaak doet. Wanneer het kind de compacte leerlijn volgt, maakt het kind de toets, of onderdelen van de toets, aan het eind van het blok nogmaals om te kijken of de leerstof beheerst wordt.

Taal (groep 4 t/m 8)

De kinderen in leerlijn 1 volgen de compacte leerlijn. Voor de compacte leerlijn gebruikt het kind het routeboekje van 'SLO'. In de compacte leerlijn is opgenomen dat de kinderen instructies alleen meedoen bij nieuwe leerstof, en dat ze alleen oefenen dat wat nodig is. De kinderen in leerlijn 1+ en leerlijn 1++ maken vooraf aan een hoofdstuk de toets. Op basis van deze toets wordt bepaald of een kind de compacte leerlijn taal voor dat hoofdstuk volgt of in geheel niet

meedoet met de lessen. Wanneer het kind de compacte leerlijn volgt, maakt het kind de toets, of onderdelen van de toets, aan het eind van het blok nogmaals om te kijken of de leerstof beheerst wordt

Begrijpend lezen (groep 4 t/m 8)

Kinderen van leerlijn 1 en 1+ volgen de instructie en maken de verwerkingsbladen van een niveau hoger. Kinderen van leerlijn 1++ volgen geen of korte instructie en maken de verwerkingsbladen van een niveau hoger.

- AA= groep 4
- A= groep 5/6
- B= groep 7/8
- C= groep 8 en VO

Technisch lezen (groep 4 t/m 8)

Ook begaafde kinderen kunnen lees- of spellingszwak zijn of zelfs dyslexie hebben. We kijken daarom voor we compacten op leesgebied naar de Cito-resultaten van het technisch lezen. In groep drie doen de vroege lezers de lettertoets in blok 1 Veilig Leren Lezen en DMT kaart 1 om te bepalen of ze de 'zonlijn' van Veilig Leren Lezen gaan volgen. Vanaf groep 4 doen de (hoog)begaafde kinderen met een leesniveau I niet mee met lessen 'Estafette'. De kinderen die leessterk (niveau II) zijn doen wel mee met Estafette en zijn Estafettelopers. Mocht een kind AVI uit zijn en alleen op woordniveau een lagere score hebben dan I, kan besloten worden het kind extra te laten oefenen met Vloeiend en Vlot i.p.v. mee te laten doen aan de lessen van Estafette.

Spelling (groep 4 t/m 8)

Ook begaafde kinderen kunnen lees- of spellingszwak zijn of zelfs dyslexie hebben. We kijken daarom voor we compacten op spellingsgebied naar de Cito-resultaten van spelling. Kinderen met een I-score volgen de spellingsinstructie en maken hierna les 1. Wanneer deze les goed gemaakt is komt les 2 op de weektaak te staan. Het kind krijgt dan geen instructie meer en maakt de les zelfstandig.

Verrijken en verdiepen

De tijd die vrij wordt gemaakt door te compacten wordt besteed met verrijkings- en verdiepingswerk.

Leerlijn 1

Leerlijn 1 is voor de kinderen die een I-score hebben bij de Citotoets rekenen en begrijpend lezen, maar bij het doortoetsen een half jaar verder een II-score behalen. Een kind kan op bijvoorbeeld op één bepaald gebied sterk zijn. Of een kind kan met instructie tot een goed niveau komen, maar redt dit niveau niet zonder instructie. In dat geval krijgt het kind de compacte lijn van dat vakgebied aangeboden met de verdiepingsstof van de methode. Wanneer meer nodig is wordt verrijkingsstof aangeboden op het gebied waar dat gewenst is. We hebben de volgende verrijkingsmaterialen:

Rekenen

- Rekentijgers
- Kien
- Plustaak rekenen

Taal

- Meesterwerk
- Detective denkwerk

- Taalmeesters

Begrijpend lezen

De kinderen maken de les met hoger niveau verwerkingsblad van Nieuwsbegrip:

- AA= groep 4
- A= groep 5/6
- B= groep 7/8
- C= groep 8 en VO

Technisch lezen

- Kinderen van groep 3 werken met 'zonwerk' van Veilig Leren Lezen.
- Kinderen van groep 4 t/m 8 volgen aanpak 3 van 'Estafette' en zijn hiermee 'estafettelopers'.

Leerlijn 1+ en leerlijn 1++

Leerlijn 1+ wordt ingezet wanneer kinderen een I-score behalen bij de Cito-toetsen voor de vakken rekenen en begrijpend lezen. Bij het doortoetsen halen ze bij de Cito een half jaar hoger nog steeds een I-score. De kinderen moeten goed zelfstandig kunnen werken. Wanneer een kind aan deze criteria voldoet krijgt het levelspel of levelwerk aangeboden. Wanneer een kind bij het doortoetsen een jaar hoger nog steeds een I-score heeft komt het in leerlijn 1++. Dit betekent dat levelwerk uit een hogere groep wordt aangeboden.

Levelspel en Levelwerk

Levelspel en Levelwerk wordt ingezet bij leerlijn 1+ en leerlijn 1++. Levelwerk is een doorgaande leerlijn voor begaafde kinderen van groep 3 t/m 8. Levelspel is de voorloper voor de kinderen uit groep 1 en 2.

Kinderen krijgen een map met de vijf blokken Levelwerk van dat jaar (leerlijn1+) of het volgende jaar (leerlijn 1++). Elk blok loopt van vakantie tot vakantie. Ieder blok bestaat uit een taalleesgedeelte, een rekengedeelte en een gedeelte allerlei (techniek, natuur ed.). Elke week hebben de kinderen een leergesprek met een eigen leerkracht van een half uur tot drie kwartier. Tijdens dit gesprek wordt het werk van de afgelopen week geëvalueerd en wordt nieuw werk gepland. In de bovenbouw plannen de kinderen zelf hun werk op een planningsformulier. In de middenbouw plannen de kinderen onder begeleiding van de leerkracht. Het doel van de leergesprekken is voornamelijk het 'leren leren'. Door de week heen is er nog de mogelijkheid om de leerkracht inhoudelijke vragen te stellen over het werk. Kinderen werken veel samen en worden uitgedaagd om met elkaar de opdrachten te maken. Levelwerk is niet vrijblijvend; het is een onderdeel van het leerprogramma van de (hoog)begaafde leerling.

Versnellen

Soms is compacten, verrijken en verdiepen niet voldoende om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van een leerling. Versnellen is dan een mogelijkheid. Het kind slaat een groep over. In de afweging wordt meegenomen:

- Cognitieve capaciteiten: het kind beschikt over meer dan gemiddelde capaciteiten
- Didactische voorsprong: het kind moet wat leerprestaties betreft aan kunnen sluiten bij de hogere groep.
- Spanningsboog: het kind moet zijn aandacht langere tijd op zijn werk kunnen richten.
- Werkhouding: het kind moet over een werkhouding beschikken die aansluit bij de eisen aan de werkhouding gesteld wordt in een hogere groep.

- Zelfstandigheid: het kind moet over voldoende zelfstandigheid beschikken om zich in de volgende groep te kunnen handhaven.
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: het kind moet aansluiting kunnen vinden bij kinderen die een jaar ouder zijn.
- Fysieke gesteldheid: het is wenselijk dat de fysieke gesteldheid van het kind goed is bij de overstap, zodat het kind niet veel lessen hoeft te verzuimen.
- Sparringpartners: het is belangrijk dat er in de nieuwe groep sparringpartners voor het kind zijn.
- Thuisituatie: een stabiele thuisituatie in tijden van de overstap is wenselijk.

5. Onderpresteren

Onderpresteren is langdurig minder presteren dan wat op grond van iemands aanwezige capaciteiten verwacht mag worden. In de literatuur worden twee vormen van onderpresteren onderscheiden:

1. Onderpresteren binnen het groepsgemiddelde, maar onder eigen capaciteiten; het relatief onderpresteren. Deze kinderen passen zich aan het groepsgemiddelde aan. Ze zijn wel in staat om in een andere leeromgeving hun gedrag aan te passen. Deze kinderen kunnen profijt hebben van interventies als doortoetsen, verrijken en versnellen. De leerkracht zal hier het initiatief in moeten nemen, want zelf ondernemen ze geen actie om voor deze activiteiten in aanmerking te komen.
2. Onderpresteren onder het groepsgemiddelde, het zogenaamde absoluut onderpresteren. Deze laatste vorm van onderpresteren heeft zijn oorzaak voornamelijk buiten school.

Onderpresteren wordt veroorzaakt door 3 factoren.

1. te weinig differentiatie
2. negatieve houding t.o.v. school
3. leerkrachtvariabelen (eisen van aanpassing aan de groepsnorm)

Wanneer een leerkracht vermoedt dat een leerling een onderpresteerder is, kan het formulier 6b van de SIDI-III worden ingevuld. Wanneer er sprake lijkt te zijn van onderpresteren krijgt het kind leerlijn 1+ aangeboden.

Bijlage 1:
Menstekening – scorelijst

Materiaal: Een potlood en een vel ongelinieerd papier		
Opdracht: “Tekenen eens een mannetje (mens, niet vragen jezelf te tekenen) voor mij zo goed als je kunt. Je hebt er alle tijd voor. Doe flink je best.”		
Wenken voor de proefleider: Geef geen suggesties of hulp Op vragen antwoorden: “Doe het maar zoals het je het beste lijkt!” Hoogstens een geremd kind aanmoedigen, maar verder niet gaan. Wanneer een kind aangeeft klaar te zijn neemt men het papier met de tekening weg.		
Aanwijzingen voor het nakijken: Voor ieder element van de tekening geeft men 1 punt tot een maximum van 52 punten. Halve punten worden niet gegeven.		
1	Hoofd	1
2	Beide benen of één en profiel	1
3	Beide armen. De vingers alleen zijn niet voldoende, behalve wanneer er tussen deze en het lichaam een ruimte is vrijgelaten	1
4	a Romp, hetzij als een enkele lijn of in twee dimensies	1
	b Lengte van de romp groter van afmeting dan de breedte	1
	c Schouders duidelijk aangegeven	1
5	a Armen en benen aan een willekeurig punt van de romp of aan hals bevestigd	1
	b Armen en benen op de juiste hoogte van de romp bevestigd	1
6	a Hals	1
	b De omtrek van de hals vormt een voortzetting van die van hoofd, romp of beide armen	1
7	a Een of beide ogen	1
	b Neus	1
	c Mond	1
	d Neus en mond	1
	e Neusgaten	1
8	a Haren	1
	b Haren beter weergegeven dan door een verbreding van het hoofd of een golvende lijn	1
9	a Aanduiding van de kleren (knoop of hoed)	1
	B Twee ondoorzichtige kledingstukken (hoed en broek bijvoorbeeld)	1
	C Volledige ondoorzichtige kleding (mouwen, broekrand)	1
	D Vier duidelijk te onderscheiden kledingstukken (hoed, broek, schoenen, vest, das)	1
10	A Vak- of uniformkleding zonder fouten	1
	B Vingers aan beide handen of aan de zichtbare hand	1
	C De verhouding tussen de lengte en breedte van de vingers is juist. De vingers wijken niet uiteen	1
	D De duim is van de overige vingers te onderscheiden door stand en lengte	1

11	A	Een of meer gewrichten van de armen aangegeven	1
	B	Een of meer gewrichten van de benen aangegeven	1
12	A	Afmeting van het hoofd niet groter dan de helft en niet kleiner dan 1/10 van de romp	1
	B	Lengte van de armen niet tot aan de knieën reikend	1
	C	Lengte van de benen niet kleiner dan die van de romp en niet groter dan tweemaal de lengte van de romp	1
	D	De lengte van de voeten is groter dan de hoogte. Zij bedraagt minder dan 1/3 van de lengte van het been en meer dan 1/10 van de totale lengte van het been	1
	E	Beide benen en armen hebben twee dimensies	1
13		Hiel	1
14	A	Uitdrukking van de motorische coördinatie in de lijnen van de omtrek	1
	B	Idem in die van de gewrichten	1
	C	Idem in die van de omtrek van het hoofd	1
	D	Idem in die van de omtrek van de romp	1
	E	Idem in de omtrek van benen en armen	1
	F	Idem in de symmetrie van het gelaat	1
15	A	Oren	1
	B	Juiste stand en afmeting van de oren	1
16	A	Details van de ogen. Wenkbrauwen, oogharen of beide	1
	B	Pupillen aangegeven	1
	C	Afmetingen van de ogen. Lengte groter dan hoogte	1
	D	De blikrichting van het oog komt in de plaatsing van de pupil in het en profile weergegeven gelaat of in de vorm van het oog (cirkelsector) uit	1
17	A	Kin en voorhoofd aangegeven	1
	B	Kin duidelijk van de onderlip gescheiden	1
18	A	Hoofd, romp en voeten en profile. Eén fout wordt door de vingers gezien	1
	B	Foutloos profiel	1

Het aantal punten, dat door optelling is verkregen, wordt vergeleken met de onderstaande puntenschaal, waarin voor iedere leeftijd het vereiste puntental is aangegeven.

(Van Florence L. Goodenough: Van Krevelen, 1953, blz. 20-22)

Evenals bij gebruikelijke intelligentietests verkrijgt men het intelligentiequotiënt (I.Q.) door de met het behaalde aantal punten overeenkomende leeftijd (verstandelijke leeftijd) door de werkelijke leeftijd te delen.

Puntenschaal

Leeftijd	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Punten	2	6	10	14	18	22	26	30	34	38	42

Bijlage 2: profielen

Revised Profiles of the Gifted & Talented - Betts & Neihart 2010

Type	Gevoelens en houding	Gedragsskenmerken	Behoeft(e) (aan)	Visie volwassenen/peers	Herkenning	Begeleiding thuis	Begeleiding op school
De aangepast/succesvolle leerling	<p>Tevreden met eigen situatie</p> <p>Afhankelijk</p> <p>Goed academisch zelfbeeld</p> <p>Faalangstig</p> <p>Extrinsieke motivatie</p> <p>Kritisch over zichzelf</p> <p>Werkt voor het cijfer</p> <p>Onzeker over de toekomst</p> <p>Krijgt graag bevestiging</p> <p>Heeft fixed mindset over intelligentie</p>	<p>Presteert en bereikt doelen</p> <p>Stelt zich afhankelijk op</p> <p>Zoekt bevestiging/goedkeuring van de leerkracht</p> <p>Perfectionistisch</p> <p>Vermijdt risico</p> <p>Kiest veilige activiteiten</p> <p>Doet niet meer dan gevraagd</p> <p>Accepterend en conformerend</p> <p>Wordt kennisconsument</p>	<p>Uitgedaagd worden</p> <p>Zwakke kanten leren zien</p> <p>Risico leren nemen</p> <p>Assertiviteitsvaardigheden</p> <p>Creativiteit ontwikkelen</p> <p>Growth mindset ontwikkelen</p> <p>Zelfkennis verbeteren</p> <p>Zelfstandige studievaardigheden aanleren</p>	<p>Gewaardeerd door leerkrachten</p> <p>Bewonderd door peers</p> <p>Over het algemeen geliefd en geaccepteerd door ouders</p> <p>Men overschatten zijn/haar capaciteiten</p> <p>Men gelooft dat ze er op eigen kracht wel komen (zonder hulp van anderen)</p>	<p>Gesprek met de leerling</p> <p>Gebruik veel diverse criteria</p> <p>Cijfers, schoolprestaties</p> <p>Gestandaardiseerde test scores</p> <p>Individuele intelligentietests</p> <p>Nominatie door leerkracht, ouders en/of peers</p>	<p>Ouders moeten loslaten</p> <p>Onafhankelijkheid bieden</p> <p>Ruimte/vrijheid geven om keuzes te maken</p> <p>Nieuwe, risicovolle ervaringen laten opdoen</p> <p>Sta negatieve gevoelens (stress, verdriet) toe</p> <p>Bekrachtig het vermogen van het kind bij het aangaan van uitdagingen</p>	<p>Versneld en verrijkt curriculum</p> <p>Leerstofinkorting door bijv. voortoetsen</p> <p>Tijd voor een persoonlijk curriculum</p> <p>Activiteiten die de leerling uitdagen om uit de comfortzone te komen</p> <p>Ontwikkeling van vaardigheden voor zelfstandig leren</p> <p>Verdiepingsmogelijkheden bieden</p> <p>Mentoraat</p> <p>Coaching in growth mindset</p> <p>Tijd voor samenwerken met peers</p>
De uitdagend/creatieve leerling	<p>Zeer creatief</p> <p>Verveeld en gefrustreerd</p> <p>Wisselende zelfwaardering</p> <p>Ongeduldig en defensief</p> <p>Verhoogde gevoeligheid</p> <p>Onzeker over sociale rollen</p> <p>Kwetsbaar</p> <p>Komt op voor eigen opvattingen</p> <p>Streeft naar rechtvaardigheid</p> <p>Staat open voor het doordenken van vraagstukken die niet eenduidig zijn</p> <p>Heeft veel energie</p>	<p>Laat impulsief gedrag zien</p> <p>Daagt de leerkracht uit</p> <p>Stelt regels en beleid ter discussie</p> <p>Is eerlijk en direct</p> <p>Is emotioneel labiel</p> <p>Kan een slechte zelfcontrole hebben</p> <p>Is creatief en expressief</p> <p>Is volhoudend v.w.b. interessegebieden (passies)</p> <p>Komt op voor eigen overtuigingen</p> <p>Kan in conflict raken met peers</p>	<p>Contacten met anderen aanreiken</p> <p>Leren over tact, flexibiliteit, zelfbewustzijn en zelfcontrole(afstemmen)</p> <p>Ondersteuning op gebied van creativiteit</p> <p>Duidelijke afspraken d.m.v. contracten</p> <p>Minder druk tot aanpassen</p> <p>Interpersoonlijke vaardigheden leren om anderen te bekrachtigen</p> <p>Strategieën leren om te kunnen omgaan met psychologische kwetsbaarheid</p>	<p>Niet gewaardeerd door leerkrachten</p> <p>Beschouwd als opstandig</p> <p>Betrokken in machtsstrijd</p> <p>Creatief</p> <p>Problemen met discipline en gezag</p> <p>Gelijkgestemden vinden hen als vermakelijk/onderhoudend</p> <p>Men wil hen veranderen/dat zij zich aanpassen</p> <p>Men ziet hen niet als begaafd</p> <p>Men onderschatten hun succes</p>	<p>Zoek uit op welke manieren deze leerling creatief is (gesprek)</p> <p>Focus op creatief potentieel in plaats van prestaties</p> <p>Gebruik domeinspecifieke, objectieve metingen</p> <p>Maak gebruik van creativiteitstests</p> <p>Vraag ouders, medeleerlingen en/of volwassenen buiten het gezin naar bijzonderheden/opvallende kenmerken over de leerling</p>	<p>Respecteer hun doelen</p> <p>Tolereer (hogere niveaus van) afwijkend gedrag</p> <p>Sta nastreven van dromen en passies toe</p> <p>Gewenst gedrag modellen</p> <p>Onderneem familieactiviteiten</p> <p>Toon vertrouwen in hun mogelijkheden</p> <p>Bekrachtig hun sterke kanten</p> <p>Onderken kwetsbaarheid en onderneem actie wanneer nodig</p>	<p>Creëer tolerantie</p> <p>Beloon nieuwe invalshoeken en gedachten</p> <p>Bij passende leerkrachten plaatsen</p> <p>Directe en heldere communicatie</p> <p>Gevoelens toestaan</p> <p>Non-conformisme toestaan</p> <p>Koppel deze leerling aan een begripvolle mentor</p> <p>Directe instructie in interpersoonlijke vaardigheden</p> <p>Coachen in doelgericht kiezen en handelen</p>

Type	Gevoelens en houding	Gedragsskenmerken	Behoeft(e) (aan)	Visie volwassenen/peers	Herkenning	Begeleiding thuis	Begeleiding op school
De onderduikende leerling	<p>Zoekt sociale acceptatie, wil 'ergens' bij horen Voelt zich onzeker en 'onder druk' gezet Bekritiseert zichzelf en anderen Onzeker over eigen recht op emotionele gevoelens Heeft minderwaardigheidsgevoelens Heeft wisselende/tegenstrijdige gevoelens over presteren Internaliseert/betrekt maatschappelijke problemen en conflicten op zichzelf Kan gedrag gericht op prestatie zien als 'verraad' aan eigen sociale groep</p>	<p>Onderwaardeert de eigen begaafdheid, dingt er op af of ontkent deze Valt uit bij deelname aan verrijksprogramma's Wijst uitdagingen af Wil geen ander werk doen dan andere kinderen Wil niet opvallen, wil geen uitzonderingspositie Verandert geregeld van vriendschappen/peergroep Heeft (vrijwel) geen band met de leerkracht, of de groep Onzeker over welke kant hij/zij zelf op wil</p>	<p>Ruimte/vrijheid om keuzes te maken Leren conflicten expliciet te maken Leren af te stemmen en 'eigen' regels te overwegen Netwerk van 'peers' Aanmoediging/support van talenten Rolmodellen die verschillen tussen andere culturen overbruggen Zelfbegrip en zelfacceptatie Gehoord en serieus genomen worden door anderen</p>	<p>Gezien als leiders of worden niet (h)erkend Gezien als gemiddeld en succesvol Ervaren als meegaand/inschikkelijk Gezien als stil/verlegen Gezien als risicovermijdend Gezien als iemand die stand houdt/weerstand biedt/sterk is</p>	<p>Gesprekken met de leerling Nominatie door ouders, of leerkrachten Wees voorzichtig met nominatie door begaafde medeleerlingen Getoonde prestaties Creativiteitstests Non-verbale intelligentietests</p>	<p>Medeier bij overbruggen van (groeps)culturen Help tolerantie t.o.v. afwijkend gedrag vergroten Ondersteun bij studie- en carrièreplanning Zoek (samen) begaafde rolmodellen Rolmodel zijn voor een leven lang leren Vrijheid geven om keuzes te maken Geef ruimte voor het opdoen van ervaringen en reflecteer Niet vergelijken met broers/zussen Bouw aan multiculturele waardering en begrip</p>	<p>Concepten kaderen als maatschappelijke verschijnselen Leeromgevingen creëren waarin de leerling zich thuis voelt Rolmodellen bieden Help bij het opzetten van supportgroepen Open discussies over klassenverschil, racisme of seksisme Medeier bij overbruggen van (groeps)culturen Directe instructie in sociale vaardigheden Ondersteuning en informatie bij planning van opleidings- en beroepsmogelijkheden Bespreek wat succes van je vraagt: bijv. motivatie, inspanning, doorzetten.</p>
De risico lopende leerling	<p>Rancuneus en boos Depressieve gevoelens Roekeloos en manipulatief Slecht zelfbewustzijn Defensief Onrealistische verwachtingen Voelt zich niet geaccepteerd Verzet zich tegen autoriteit Niet gemotiveerd voor beloningen die door de leerkracht bedacht zijn Een subgroep is antisociaal</p>	<p>Creëert crisissen en verstoort situaties Zoekt spanning ('thrill seeking') Wil werken voor de relatie Neemt onregelmatig deel aan onderwijs, sport etc. Zoekt buitenschoolse activiteiten die zij/haar interesse hebben Lage schoolprestaties (gemiddeld of ondergemiddeld) Kan zichzelf isoleren Vaak creatief Bekritiseert zichzelf en anderen Levert inconsistent werk</p>	<p>Veiligheid en structuur Een andere omgeving als alternatief Een individueel programma Confrontatie en verantwoordelijkheid Alternatieven Professionele counseling Richting en korte termijndoelen</p>	<p>Volwassenen kunnen boos op hen zijn Peers zijn veroordelend Gezien als 'iemand in de problemen' of onverantwoordelijk Gezien als opstandig/rebels Anderen hebben soms angst voor hen Anderen kunnen ongerust zijn om hen Volwassenen voelen zich machteloos om hen te helpen</p>	<p>Individueel afgenomen intelligentietests Hoge prestaties op subtesten Inconsistenties in prestaties Non-verbale intelligentietests Gesprekken Audities Nominatie van ouders of leerkrachten</p>	<p>Zoek begeleiding voor gezin Machtstrijd vermijden Betrokkenheid tonen voor buitenschoolse activiteiten Schat evt. gevaarlijk gedrag in In gesprek blijven, blijf beschikbaar Aanspreken op verantwoordelijkheid Straffen beperken tot een minimum Je vertrouwen in hun vermogen obstakels te overwinnen delen Blijven investeren in de relatie</p>	<p>Verwachtingen op peil houden, niet naar beneden bijstellen Diagnostisch onderzoek doen Niet-traditionele studievaardigheden organiseren Verdieping en mentorschap aanbieden Volwassenenonderwijs (VAVO) Coaching m.b.t. de schoolloopbaan Huisbezoeken Veerkracht bevorderen Bespreek alternatieve mogelijkheden Advocaat voor deze leerling zijn, blijf pleidooi voeren voor het faciliteren van "alternatieve" mogelijkheden</p>

Type	Gevoelens en houding	Gedragsskenmerken	Behoeft(e) (aan)	Visie volwassenen/peers	Herkenning	Begeleiding thuis	Begeleiding op school
De dubbel bijzondere leerling	<p>Aangeleerde hulpeloosheid Intense frustratie en woede Stemmingswisselingen Gevoelig voor ontmoediging Moet werken om 'bij' te blijven Gebrekkig/zwak academisch zelfbeeld Ziet zichzelf niet als succesvol Weet niet waar hij/zij bij hoort</p>	<p>Maakt makkelijk contact Laat inconsistent werk zien Lijkt een (lager dan) gemiddelde leerling te zijn Lijkt in sommige aspecten van sociaal en emotioneel functioneren een jongere leerling Kan storend zijn/niet taakgericht Goed probleemoplossend vermogen Gedragproblemen Denkt in concepten/ideeën Houdt van nieuwigheid en complexiteit Is chaotisch Heeft een (relatief) trage informatieverwerking Heeft soms moeite in omgang met peers</p>	<p>Accent op sterke kanten Strategieën aanleren om met bepaalde situaties/belemmeringen om te gaan Ontwikkeling van vaardigheden Blijven monitoren op bijkomende problemen/stoornissen, zoals (kenmerken van) ADHD Leren volharden en doorzetten Omgeving waarin sterke kanten ontwikkeld kunnen worden Leren voor zichzelf op te komen</p>	<p>Heeft (te) veel aanpassingen nodig Wordt gezien als vreemd/bizar Hun capaciteiten worden onderschat Beschoofd als hulpeloos Worden niet als begaafd of getalenteerd beschouwd Worden ervaren als leerlingen die veel structuur nodig hebben Alleen hun onvermogen wordt gezien</p>	<p>Metingen van huidig functioneren in de klas Prestatietests, methode gebonden toetsen Bekijk prestaties over een langere periode Zoek naar patroon van afnemende prestaties in combinatie met aanwijzingen voor hoogbegaafdheid Baseer je niet (alleen) op analyse van de sterk uiteenlopende resultaten op subtesten van een intelligentietest, maar kijk breder</p>	<p>Focussen op sterke kanten, help zwakke kanten/onvermogen compenseren De wil om te slagen stimuleren Begaafdheid en capaciteiten (h)erken en bekrachtigen Uitdaging bieden bij aanwezige talenten Begeleiding bieden bij het aangaan van uitdagingen (risico's) Uitgaan van de mogelijkheid van WO of HBO Bemiddelen op school Zorgen voor gezinsbetrokkenheid Helpen bij het aanleren van zelfcontrole Leer realistische doelen stellen en bereiken</p>	<p>Uitdagen op het gebied waar de sterke kanten liggen is eerste prioriteit Versnelling op de sterke gebieden Voorzieningen ter compensatie voor de leerproblemen Onderzoeken "wat is nodig voor dit kind om hier succesvol te kunnen zijn?" Directe instructie in strategieën voor zelfregulatie Tijd laten doorbrengen met ontwikkelingsgelijken/peers Leren voor zichzelf op te komen Leren SMART doelen stellen</p>
De zelfsturend/autonome leerling	<p>Zelfverzekerd Accepteert zichzelf Heeft een growth mindset over vermogen/intelligentie Optimistisch Intrinsiek gemotiveerd Ambitieuw, enthousiast, laat zich graag uitdagen Heeft school/academische studie niet als hoogste prioriteit Accepteert dat hij/zij fouten maakt en leert hiervan Laat tolerantie en respect voor anderen zien</p>	<p>Goede sociale vaardigheden Werkt onafhankelijk, zonder bevestiging Stelt zichzelf SMART doelen Zoekt uitdaging Sterk zelfsturend Werkt enthousiast voor passies/is bevlogen Goede zelfregulering Komt op voor eigen overtuigingen Veerkrachtig /flexibel Kennisproducent/ontwikkelaar Beschikt over zelfinzicht en zelfacceptatie</p>	<p>Meer ondersteuning, niet minder! Stimuleren om nieuwe richtingen te kiezen en onafhankelijkheid te vergroten Feedback over sterke kanten en mogelijkheden Gefaciliteerd worden om te kunnen blijven groeien Aanmoediging om risico te nemen, niet alleen voor zeker te gaan Relaties die ontwikkeling en voortgang mogelijk maken Meer bedreven raken in het managen van zichzelf Supportteam</p>	<p>Bewonderd en geaccepteerd Gezien als capabel en verantwoordelijk door de ouders Hebben een positieve invloed Succesvol op meerdere fronten Psychologisch gezond Positieve relaties met peers</p>	<p>Getoonde prestaties Producten Nominaties Portfolio's Gesprekken Gestandaardiseerde tests Prijzen</p>	<p>Zorg ervoor dat je nabij bent voor het kind, ook op school en in de sociale omgeving Zorgen voor mogelijkheden die gerelateerd zijn aan interessegebieden en passie Vrienden van allerlei leeftijden toestaan Belemmeringen (om te leren) in tijd en ruimte wegnemen Hen helpen een supportteam op te bouwen Hen betrekken bij de eigen passies als ouder Hen betrekken bij familieoverleg en besluiten Luisteren Hen niet in de weg staan en veel ruimte geven</p>	<p>Geef ruimte voor ontwikkelen van een lange termijn-, geïntegreerd studieplan Belemmeringen in tijd en ruimte wegnemen Diverse, onderling samenhangende verdiepingmogelijkheden, inclusief mentorschappen Bied een grote verscheidenheid aan opties om te versnellen Mentoren en mediators Zie af van gebruikelijk schoolbeleid en regels Geef hen ruimte, rem niet af Bespreek wat succes van je vraagt: bijv. motivatie, inspanning, doorzetten.</p>